

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körut 23

hová minden küldemény intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 " —

Negyedévre 2 " —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : Hochmuth Ábrahám. Löw Immanuel szegedi főrabbitól. — „Ez vért kíván!” (Tárczacikk). — Életrajzi vázlat. — Budapest főváros tanácsa és a pesti zsidó hitközség. (Entreñlet). — Tárcza: A házaló és fia. Eredeti beszély. Viola Miksától. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Irodalom. Ben Judától. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Hochmuth Ábrahám.

1815—1889 junius 10.

Egy egész nemzedék felett záródott be a történet könyve, amidőn Hochmuth Ábrahám örökre behunyta szemeit. Az első nemzedék, mely a magyar zsidóság körében a felvilágosodás, művelődés és haladás zászlóját kibontá, lassan-lassan kidőlt. Vezéregyéniségei közül Hochmuth volt az utolsó; túlélte kortársait, s mint a nemes törekvések túlélő képviselője felé, úgy fordult feléje mindnyájunk tisztelete és elismerése.

Az ő sok nemes jellemvonása közül való volt az is, hogy a nyilvánosságot nem kereste s csak akkor kezdett nagyobb körben szerepelni s mérvadóvá lenni, a midőn e nagyobb kör őt felkereste, tanácsát kikérte, szereplésre kényszerítette. Ő a maga működése körét saját községében, s itt is leginkább a nevelés terén kereste, s csak midőn ország-világ látta, hogy ő e körét minő teljességgel, odaadással és sikerrel tölté be, hivatott meg arra, hogy nagyobb körben is érvényesítse tapintatát, buzgalmát, bölcs megfontolását.

Eredetileg tanító volt s egész iránya mindvégig a kiváló tanítóra vallott: elkezdve attól az időtől, amidőn Miskolczon tanítóskodott — 1846 — egész addig, mig pályája végéhez közel, negyedfél évtized tapasztalásának és kutatásának érett eredményeül, jeles hittani kézikönyvét megírta — 1881 — mindig a nevelés és tanítás szolgálatában állott s méltán mondot-

ták róla, hogy nemcsak iskolát vezetett, hanem *egyéneket* is nevelt, akikre igyekezett jellemének tisztaságát épügy, mint tulajdonságainak legfelőtlőbbikét, *bámulatos szorgalmát* átruházni. Az ifjuságra nagy és kedvező befolyást gyakorolt, amely befolyásnak egyik oka az volt, hogy az ifjabbak törekvéseit a legelnézőbb jóakarattal bírálva meg, őket buzdította s munkásságra serkentette.

Akik maguk is tanítók voltak, azok nem ritkán, ha más állásba jutnak s befolyásuk van az iskolára, pályatársaik ellen fordulnak. Megmondotta azt már Salamon király, hogy „a szolga alatt, ki urrá lett, megrendül a föld.”

Evvel ellentétben Hochmuth tanítóinak védője, pártfogója volt. Még kulai működése idejében működött kerületében egy tanító, aki most is úgy jellemzi viszonyát a tanítókhöz: hogy ő *atyjuk* volt.

S hogy 30 év előtt a zsidó tanítókra a védelem nagyon reájuk fért, azt mindenki tudja, ki az akkori viszonyokat ösmeri.

Legfontosabb nevelő és tanítóintézetünk vizsgáló bizottságának állott utolsó éveiben élén. Már a rabbiképző megnyitása előtt tanulmányi ultra indult s meglátogatta a külföldi rabbiképzőket. Gazdag paedagogiai tapasztalása, lelkészi gyakorlata, vallásbeli iránya, a zsidó vallás-tudomány komoly művelése és általános műveltsége őt ez állásra hivatottá tevék s csak az intézet szervezete akadályozá meg abban, hogy egyéniségének kívánatos befolyása az intézet irányításában nem nyilvánult. Hivatottsága az ifjabb lelkészi nemzedék vezetésére nyilatkozik azon érdekes értekezésében, melyet az 1864-ben

megjelent Mannheimer „Album“-ba a midrás alkalmazásáról a hitszónoklatokban írt.

Saját hitszónoklataiban ez értekezés irányelveit követte. Élénké, változatossá iparkodott tenni a hitszónoklatot.

A zsidó közönségre nem az egésznek conceptiója, hanem a detailnak éle hat.

Ebből kiindulva példázatokkal, midrási helyekkel élénkítő prédikációit, a melyek közül néhány nyomtatásban is megjelent, köztük első magyar pródikációja is, melyet 1865 február 10-edikén tartott.

Hallgatóira a hagyományos zsidó irodalom és — zsidó élczáltal igyekezett hatni.

Csak egy példát.

1868 május 16-odikán a *hitör* egylet ellen prédikált.*) E prédikációban a hitöröket így jellemzi:

„Örök ők, de oly örök, kik a tüzet, melyet oltani akarnak, maguk gyújtják fel. Mint az egyszeri éjjeli őr, ki, hogy a tüzeset első jelzőjének járó díjat megkapja, maga gyújtotta fel a házakat, de egyszer hamarabb kiáltván tüzet, mint az általa elhelyezett csóvától a tető tüzet fogott, az összecsődülő népnek, mely a tüzet kereste, azt mondá: kérem, várjanak egy perczig, azonnal kigyullad.»

) „Gehörst du zu uns oder zu unsere Widersacher.“ Veszprém 1868.

„Ez vért kíván!“

— Egy zenzatiós párbaj a 40-es években —

Már jó régóta vert föl párbaj oly nagy port Bécs város arisztokrata köreiből, mint az, a mely két héttel ezelőtt a zsidó származásu mágnás: Erlanger Viktor báró és Schwarzenberg Henrik herceg között végbement. Mint a napilapok számszáva, tartózkodó hírei regisztrálták, a párbajra egy a legutóbbi bécsi löversenyek alkalmával történt összeszólalkozás adott okot. A »zsidó« ló ugyanis — horribile dictu — elég vakmerő volt elvinni a díjat a hercegi ló elől, ami ő hercegségét annyira kihozta sodrából, hogy nem átalotta becsmerlő szavakkal emlegetni a zsidó ellenfél származását. Tudvalevőleg a párbajnál mind a két fél megsebesült, s ezután a nyilvánosság nagyon keveset foglalkozott az ügygyel, mert — mint lapunknak egy magas állásu bécsi barátja velünk közli — maga a Schwarzenberg hercegi család rendkívül röstellte a herceg bárdolatlan viseletét és mindent elkövetett, hogy a család neve antiszemita szempontból botránykővé ne tétethessék.

Ezen, tulajdonképp eléggé ártatlanul végződött

Es a »hitör« egylet Veszprémben nem hódított: az élcz pattogása jobban imponál a mi népünknek, mint a pathos öreg ágyujának bömbölése.

Lelekészkedésének nagy sikerét eléggé megvilágítja, hogy míg működése első évtizedében a zsidó hitközség szokásos békétlenségei Veszprémben sem hiányoztak, addig az utolsó két évtizedben összes híveinek osztatlan tisztelete és ragaszkodása környezé és községének békéje meg nem zavartatott. Nem szoritkozott a hitközségi élet ápolására: a jótékonycélú egyleteknek buzgó támogatója volt s a Chevra-Kadisanak százéves fennállását nemcsak prédikációval, hanem igen érdekes történeti monografiával is ünnepelte.

Tudományos tevékenységének gyümölcseit nagyobb részt a különböző felekezeti folyóiratok hasábjain tette közzé: sajnálnunk kell, hogy szerénysége e téren is érvényesült, úgy, hogy csak igen ritkán szólalt fel: de ha felszólat a zsidó tudomány terén, mindig alapos megfontolás, találó ítélet, a kutfők pontos megfigyelése jellemzik czikkeit.

Jelleméről szükségtelen szólanunk: őszinte jámborság és páratlan szerénység egyesültek benne: hittani kézikönyve egyuttal saját jellemének is tükre. S hogy politikai tekintetben mi volt hitvallása, arra nézve utalunk saját szavaira. Az egyenjogusítás ünneplése alkalmából 1868. jan.

párbaj óta Bécsben egy másik párbaj is vivatott zsidó és antiszemita közt hasonló indokból. Részünkről csak megelégedésünket fejezhetjük ki a fölött, hogy elvégre az osztrák zsidók megmutatják, hogy vérral is le tudják és akarják mosni az ellenök szórt sértéseket. E párbajok emlékeztetik lapunk említett bécsi barátját egy rendkívül tragikus végű ilyforma esetre, mely három ember halálát okozta és egy tekintélyes családot földönfutóvá tett. Az esetet, mely egész Németországban a legkinosabb feltűnést keltette és hónapokon át foglalkoztatta csaknem az egész continens közvéleményét, barátunk a következőleg beszéli el:

„Az 1843-ik év augusztus hó végén a Baden-Badenben időző illusztris főúri társaság, mely az ó-világ legjobb nevű családait egyesítette, rendkívül fényes, zártkörű összejövetelt és mulatságot rendezett. Az előkelő mulatságra természetesen az egész fürdőközönség rendkívül kíváncsi volt, s vajmi sokan egész vagyont áldoztak volna arra, ha azokból az illatos, aranszegélyű meghívókból, melyek a fürdőközönség „crème de la crème“-jéhez szétküldettek, egyet kaphattak volna. Azonban az arisztokraták, az ott időző magasabb rangú katonatisztek kivéve,

18-adikán tartott prédikációjában a következő sorokat találjuk:

»Sohase tévesszük hát, buzgó hiveim, szemünk elöl, hogy mindnyájunknak van közös hatalmunk, mely mindnyájunkat véd; van közös törvény, mely kormányoz; közös érdek, melyre törekszünk; közös alkotmány, melyen szabadságunk alapul; van közös dicsőség, melynek sugari mindnyájunkra egyaránt árasztják fényüket! Miért ne segítnék hát egymást? Miért szegnők meg a frigyét, melyet a haza kötött velünk? Miért szakítanak szét azt a lánczot, melylyel a hon-szeretet összefűzött bennünket?»

Ez egy zsidó papnak politikai hitvallása!

Hochmuth Ábrahám emléke áldott lesz. Áldott lesz községében, áldott az egész hazai zsidóságnál.

Lőw Immánuel.

Életrajzi vázlat.

Hochmuth Ábrahám, mint több híres kortársa: Zipser, Schwáb, Lőw, Fassel, Steinhardt, autodidacta volt és nagy jártasságát a talmudban is ugyanabban az iskolában szerezte meg, melynek ők is voltak tanítványai: a *jesiván*. Mint 13 éves, már sokat tanult és »ulé«-nak (kiváló tehetségű) elismert kis bachur hagyta ott *Badnt*, Trencsénmegyében fekvő kis szülőhelyét és ellátva az atyai áldással és a nagyatyjától — ki nagy talmudtudós volt — nyert intelmek-

kel, az akkoriban híres vágujhelyi rabbihoz, Strasser Lázárhoz zárandokolt. A magas, szikár, de átszellemlült arczu gyermeket — mint ez a jesivában szokás — a hitközség tagjai tartották ki.

De itt nem sokáig maradt. Vágyai netovábbja a nyitrai jesiva volt, melyet e század egyik legnagyobb talmudtudósa: Rabbí *Jechezkeel Landau* vezetett. A kis Hochmuth 1830-ban mint 15 éves fiú került Nyitrára, ellátva már a „chóver“ diplomájával. 5 évig maradt itt. Fiatalkora daczára ismerték és tisztelték az egész vidéken, mint a nagy Landau legjobb tanítványát. Nyitrán egy társra akadt, kit nagyon megszeretett és ki életére nagy befolyást gyakorolt. *Kolinszky Ábrahám* volt ez Pestről, Falk Lázár unokája, annak a Falk Lázárnak, kinek egy másik unokáját *Falk Miksának* hívják ma. Kolinszky felébresztette Hochmuthban a világi ismeretek utáni vágyat. Nyitra jesivája szűk lett a két, idegen tudományok után szomjuhozó ifjunak és elzarándokoltak Prágába, a zsidó tudás akkori Mekkájába. A halhatatlan *Rappaport*, a modern zsidó tudományok uttörője, *Sachs Michael*, egész Németországban bámult e csodás szónok és *Steinschneider*, e nagy buvár a zsidó tudományok mezején ott működtek akkor a cseh fővárosban és itt nyitak meg egész ismeretlen látkörök a két magyar bachurnak is, kik 5 évvel később a német egyetem bölcsészeti fakultásának már kiváló hallgatói voltak. A 40-es évek kezdetén Sachs Berlinek hitszónoka lett és magával vitte oda kedvenc tanítványát és barátját, Hochmuthot is, míg Kolinszky szülei hívására visszatért Pestre.

minden nem „kékvérű“ elemet kizártak a társaságból. Egyetlenegy polgári családnak sikerült, előkelő ismeretségei és összeköttetései segítségével, meghívót ki-
eszközölni a vigalomra, s e család — *Háber Móríc*z, frankfurti zsidó bankár családja, illetve a nevezett és feltűnő szépségű neje volt. A bankár Don Carlos spanyol trónkövetelő pénzügyi megbízottja és meghitt ismerőse volt, a ki Frankfurt előkelő köreiben is szívesen látott vendég volt, nemcsak roppant vagyona, hanem széleskörű műveltsége és előkelő modora következtében is.

A multság a legszebb rendben kezdődött. Egymást érték a fényes fogatok, melyekből szemkápráztató pompával és fényüzéssel öltözött nők és férfiak szállottak ki.

A megjelentek közt a vakító pompával öltözött szép zsidóasszony, s elegans világi módjára fellépő férje méltó feltűnést, sokaknál természetesen visszatetszést is keltek. Itt-ott suttagó csoportok képződtek, s midőn azok egyike mellett a házaspár elhaladt, a csoportban egy *Werewkin* nevű magasrangu orosz tiszt eléggé hallhatóan a következő megjegyzést tette:

— Meglátjátok, mindjárt kifüstölöm én őket.

S ezzel a tovahaladó házaspár után sietve, előbők állt, s a bankárnénak állat megcsipve, durva röhögéssel kérdé tőle:

— Nos, Rebeka, hogy tetszik neked ez a társaság?

Még jóformán be sem fejezte a szemtelen kérdést, már ott égett arczán egy hatalmas pofon, mely a vérig sértett férj izmos tenyerétől származott. Az ütés oly rendkívüli erős volt, hogy *Werewkin* megsrédülve tántorgott vissza s egész hosszában elesett, estében több közelében levőt leütve lábáról. A nagy nehezen feltápáskodó tiszt kivont karddal rohant a bankárnak, de az időközben összecsoportosult vendégsereg visszatartóztatta és kivezették a teremből.

Az eset annyira megzavarta a multságot, hogy a vendégek rövid negyedóra alatt valamennyien szétcszlottak. Nehány órával később *Haber* kihivatta a brutális tisztet, a ki azonban *Haber* segédei előtt kijelentette, hogy „zsidóval nem verekszik“.

Ezzel azonban nem lett vége a kínos ügynek. Egy tisztársaság megbeszélvén a történeteket, annak egyik tagja, *Göhler* nevű főhadnagy, *Werewkin* magatartását határozottan elítélte, kijelentvén, hogy *Werewkin*nek nem lett volna szabad alaptalan ürügyek

Magyarországon akkor az ébredező szabadság erős szárnypróbálgatásai magukkal ragadták a magyar zsidókat is és kivált a Borsodmegyeiek voltak azok, kik a magyarság e mozgalmához testestől-lelkestől csatlakoztak. Miskolczon, ennek a mozgalomnak főfészkében egy lelkes férfi, *Bródy József* (Bródy Zsigmond nagybátyja) egymaga zsidó iskolát alapított és elnevezte „Nemzeti iskolá“-nak, mert célja volt: nevelni és terjeszteni a nemzeti szellemet a zsidók közt. Ez iskola vezetésére és a hitszónoki állás betöltésére Hochmuth Ábrámot hívták meg Berlinből, kinek neve mint zsidó tudós és paedagogus széles körökben ismeretes volt. Mily tevékenységet fejtett ki ott, arról valóságos csodákat beszélnek tanítványai: Dr. *Stiller Bertalan*, a nagyhirű orvostanár és testvére Mór, a kiváló jogász, *Ormódi Bertalan*, a költő és Vilmos a jeles nemzetgazdász, Dr. *Maybaum*, mai berlini rabbi, *Bródy Zsigmond* és más jelesek. E férfiak az áhitat egy nemével csüngtek régi tanítójukon.

Hochmuth Miskolczon benső barátságot kötött *Heilprin* Mihályval, ama csodálatos tehetségű lengyel zsidóval, ki később Kossuth alatt magyar államtitkár lett. Megismerkedett ott *Wahrmann* Juda házával (*Wahrmann Mór* nagybátyja) kinek neje, egy lengyel származású asszony, jó ideig egyesíté maga körül Miskolcz egész értelmiségét. Megfordultak házában *Szemere Bertalan*, *Reviczky*, az akkor még fiatal *Vadnai Károly*, *Heilprin* és mások. Eme rendkívüli asszony nővérét vette nőül Hochmuth Ábrám, kitől csak most választotta el a halál.

1848-ban Hochmuthot egy lesújtó hír szomorította

meg hosszú időre. Barátja, *Kolinszky*, ki az idő alatt Bécsbe került, a „lázadók“ közé ment, és akkor nap, mikor *Latour*t a nép lámpára akasztotta fel, *Kolinszky* mellét egy golyó furta keresztül. Hochmuth egy gyönyörű monografiában örökitette meg szerencsétlen barátja emlékét.

Az 50-es évek kezdetén Hochmuth kulai rabbi lett, és 1859. óta Veszprémben működött áldásosan, igaz papi ihlettel.

A számtalan dolgozatokon kívül, melyeket Hochmuth a legkülönfélébb folyóiratokban közzétett, leginkább két mű által válik ki. „Die Jüdische Schule wie sie ist und wie sie sein soll“, egy kiváló paedagogiai mű és „A zsidó hit- és erkölcsan“ című nagyszabású könyve. Az 1868—69-iki zsidó kongressuson Hochmuth vezérszerepet vitt, de erre korántsem volt oly büszke, mint veszprémi iskolájára, melyet valóságos mintaintézeté tett és melynek növendékei egész az imadásig tisztelték.

Veszprémben való működése alatt — magának gyermeke nem lévén, — nagy szeretettel foglalkozott szegény árvákkal, kiket felnevelt és kiképzett és ilyen módon nem egy jeles emberrel ajándékozta meg a hazát. Nem említjük csak Dr. *Bánóczy* Józsefet, ki a fiatalabb magyar tudósok legkiválóbbjai közt foglal helyet.

Hochmuth működéséről, mint a rabbiképzőintézet vizsgálóbizottságának tagja, később elnöke, egy másik alkalommal.

Sz.

alatt kibujni a párbaj alól, s különben is Habert mindenki tarthatja annyira párbajképesnek, mint Werewkint.

A két tiszt összeszólalkozása kihívással végződött. A rendkívül szigorú feltételek mellett vívott párbaj szeptember 2-án ment végbe, oly kimenettel, mely a párbajok történetében ritkítja párját. Az ellenfelek ádáz dühvel rohantak egymásra, s vivás helyett valóságos mészárlást vittek véghez. Egy percnyi vivás után Werewkin egy hang nélkül holtan rogyott össze, de ellenfele is oly rendkívül súlyos sebeket kapott, hogy azokba két nap múlva belehalt.

A szerencsétlen végű párbaj az egész környéken roppant felindulást keltett, s Haber, ki ellen az ingerültség éle fordult, barátai és jóakarói tanácsára nejével együtt Carlsruhéba utazott, ahol szintén háza és banküzlete volt. De az izgalom ide is követte, úgy, hogy pár napi időzés után a felbőszült nép ostrom alá vette házát s azt földig lerombolta. Maga Haber nejével együtt csak nagy nehezen tudott menekülni a nép féktelen dühe elől, mely, miután zsákmányát kezei közül kisiklani látta, a karlsruhei zsidók ellen fordult, úgy, hogy csak katonai segély

igénybevételével lehetett a zavargást megszüntetni és a rendet helyreállítani.

A Göhler-Werewkin párbaj egyik segéde, *Sarachaga*, orosz katonai attaché ezalatt életre-halálra kereste a frankfurti bankárt, hogy rajta barátja elestéért boszut álljon. S a midőn csakugyan sikerült őt Baden mellett megtalálnia, nyilvánosan insultálta. A sértést természetesen lehetetlen volt megtorlatlanul hagyni, s a megtörtént kihívás folytán a párbaj színhelyéül egy Baden melletti kis térséget tűztek ki. A párbajt azonban a rendőrség közbelépése akkor megakadályozta, úgy, hogy az ellenfelek kardjaikat csak 1843. december 13-án mérhették össze egy Szászországban, Oggersheim és Worms között levő kis tisztáson. Elkeseredett küzdelem után *Sarachaga* holtan maradt a küzdőterén, és Haber kénytelen volt családjával együtt Németországból menekülni.

Később, midőn e párbajok emléke már feledésbe kezdett merülni, egy Haber Mórncz nevű egyén tekintélyes szerepet játszott a frankfurti parlamentben. Azt azonban, vajjon az illető a párbajok hőisével azonos-e vagy pedig annak fia, nem tudhattam meg.“

Budapest főváros tanácsa és a pesti zsidó hitközség előjárósága közt egy idő óta fontos és különösen érdekes ügyben folynak a tárgyalások. A főváros ugyanis belátta annak szükségét, hogy Budapesten siketnéma intézetet kell felállítania. Egy ilyen intézet azonban közel félmillió forinttal terhelné a főváros budgetjét, és még így is kétes volna, találnának-e az intézet számára elegendő magyar tanférfiakat. A polgármester ennek következtében kérdést intézett a zsidó hitközséghez; egyáltalában, és ha igen, milyen feltételek alatt hajlandó az ő vezetése alatt álló *izraeliták országos siketnéma intézetét*, mely minden tekintetben a kor színvonalán áll és melynek pompás épületében el lehet helyezni még 100-nál több gyermeket, kivált ha egy szárnyat még hozzá építenek — *a város használatára is átengedni*. Az előjáróság hosszabb tanácskozás után abban állapodott meg, hogy a főváros felszólításának szívesen eleget tesz, s belegyezik abba is, hogy a főváros az intézetet megnagyobbítsa, de csak oly feltétel mellett, ha a vezetés *megmarad továbbra is a pesti zsidó nagyhitközség kezében*. A főváros tarthat a keresztény tanulók számára külön hittanítókat, megünnepeltetheti velük a keresztény ünnepeket, de az intézetnek *zsidó jellegűnek* kell maradnia továbbra is; szombaton és a zsidó ünnepnapokon benne előadást nem tarthatnak, és a konyhát is az eddigi szokás szerint vezetik, mert csak így felel meg a község az alapítók intenióinak. A város, mint értesülünk, hajlandó elfogadni a zsidó község feltételeit, s most a kivitel módjai fölött folynak a tárgyalások.

TÁRZA.

A HÁZALÓ ÉS FIA.

EREDETI BESZÉLY.

Az «Egyenlőség» számára írta: *Viola Miksa.*

(Folytatás).

(14)

Károly támolyogva lépett ki a szobából s egy ideig küzdött önmagával, hogy lemenjen-e a pénztőzsérhez. Majd beteg édes atyja képe tűnt fel lelki szemei előtt, amint a kórágyon kiaszva, halásápadtan

feküdt. Erre a gondolatra összeszorult szive és nagyot sohajtva, elhatározta, hogy legott felkeresi Hofbergert.

A pénztőzsér éppen gazdag reggelijénél ült és nagy darab vajás kenyeret pusztított. Leánya kedvetlenül lapozgatott egy könyvben.

Mikor Károly belépett, az atyja és leányának arca, mintegy varázsütésre teljesen megváltozott. A leány egyet sikoltva gyorsan eldobta a kezében tartott könyvet, és bizonyára nyakába borult volna Károlynak, ha atyja, nagy kinnal leerőszakolva a szájában levő falatot — hirtelen fel nem ugrik s nem rohan az érkező elé.

— Isten hozta, kedves doktor ur, Isten hozta, — kiáltá csaknem torkaszakadtából. — Valóban az ég hozta hozzánk. Foglaljon helyet és lásson hozzá a reggelihez, ma a mi vendégünk. Alkalmasint nem reggelizett még, ugy-e? Képzelve doktor ur, öt perczel ezelőtt beszélünk róla leányommal. Szegényke, nagyon panaszkodott és sirt; azt mondá, hogy ön sohasem jön többé hozzánk, mert én nagyon kegyetlenül bántam vele. Csak hadd, mondám én, ha ez az ajtó megnyílik és a doktor ur belép, bizonyos lehetsz benne, hogy kezedet megkérni jött.

— Ezt valóban eltalálta, Hofberger ur — mondá Károly komoly, csaknem szomorú hangon. — Ön eszes ember és előre látta, hogy egyéb ok engem önhöz a történetek után nem hozhat. Kérdelem tehát, nekem adja-e leánya kezét és kegyedet, Berta kisasszony kérdelem, akar-e nőm lenni?

— Hogy akarom-e önnök adni Berta kezét? Ezer örömmel! Hol kaphatnék jobb, derekabb, képzetesebb és műveltebb férjet leányomnak és vót magamnak? Ide a szivemre, doktor ur, hadd öleljem meg és hadd mutassam meg, hogy ugy szeretem, mint saját édes fiamat!

Ezzel kitárta karjait. De leánya megelőzte őt és már nyakába borult Károlynak, összecsókolva s meg-megczirógatva a fiatal ember arcát s ajkait.

Károly érzé, hogy a pir arczába szökik, midőn Berta, a ki pár perczel ezelőtt teljesen idegenként állt előtte, czirógatja és ölelgeti, mintha hónapok óta boldog szerelmespár lennének. De leküzdötte bosszankodását és rossz kedvét. Szerepét végig kelle játszania.

A tőzsér szintén ki akarta venni részét az ujdonsült vőlegénynyel való nyájaskodásból s rákiáltott leányára:

— Hiszen megfojtod a doktor urat. Ereszd el egy kissé, hadd öleljem meg én is fiamat. Persze, — tevé hozzá mintegy mentegetőleg — most történik először, s a szerelem egész hevével rohamosan nyilatkozik. De most már elég. Üdvözlöm kedves vőm, kedves doktor ur. Foglaljon helyet, ünnepeljük meg

méltóan ezt az ünnepnapot. Azaz hogy a tulajdonképeni eljegyzés egészen másforma lesz. Menj kedves Bertám, hozass fel két palaczk bort, tudod, abból az aranyos feliratu üvegből.

Berta csak vonakodva ment el Károly mellől s fordult az ajtó felé. A mint a két férfi egyedül maradt, Károly így szólott:

— Bocsásson meg, Hofberger ur, ezuttal nem időzhetem sokáig önnél. Holnap vizsgám lesz, és legfőbb ideje, hogy a vizsgadíjat lefizessem. Azonkívül néhány ruhadarabot is kell vennem, és betegen fekvő édes apám részére egyetmást bevásárolnom, mert a tudorrá avatás után legott haza utazom, hogy mindaddig beteg atyám oldala mellett legyek, míg teljesen fel nem gyógyul.

— Helyes, nagyon helyes — mondá Hofberger. — Berta mindjárt bejön, kissé megreggelizünk, aztán egy kis írást csinálunk és én tüstént át fogom adni az ígért 3000 frtot. Csak tegye le egész nyugodtan a vizsgát, lásson utána, hogy atyja teljesen visszanyerje egészségét, addigra én kiszemelek valami tartózkodási helyet, ahol orvosi gyakorlatra letelepedhetik.

E közben Berta ismét bejött a szobába. Leült Károly mellé, egyik karját nyaka köré fonta és igyekezett őt etetni-itatni.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **ma-jus végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak
egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. június hó 16.) 5649 szivan hó (30 napos) 17., hétfő 18., kedd 19., szerda 20., csütörtök 21., péntek 22., szombat (muszaf előtt bejelentik a chódest-m'vórchin hachódes) (délután olvassák az III. perek-et) 23. napja. **Hetiszidra: Kórael.**

Hazai hírek.

— **A pesti zsidó nagy hitközség új kórháza javára** ujabban következő uraktól folytak be adományok: *Neurath Ignác* 100 frt, *Schwarz A.* és fiai 150 frt, *Dr. Schreyer Jakab* 100 frt, *Aszódi zsidó hitközség* 100 frt, *Adler Dávid* 100 frt, *Granichstäden Jakab* 100 frt, *Stiaszny testv.* 100 frt, *Hartmann és Keller* 100 frt, *Back Fülöp* 100 frt, *Barber Izidor* 100 frt, *Grossmann Samu* 100 frt, *Brust Dávid* 100 frt *Lustig Miksa* 50 forint, és *Polgár Gyula* 50 frt.

— **Teleky Géza gróf** a pünkösdi ünnep alkalmából, melyet választókerületében, Nagy Somkuton töltött, az ottani hitközségnek egy 12 tagu küldöttségét fogadta, melyet *Hirsch M. L.* és *Friedmann Moses* előjárók vezettek és melynek szónoka *Horovitz Ármin* rabbi volt. „Anticipálva a hivatalos lap közlését“, — hangzott a szónok üdvözlése — „mely felséges királyunk elhatározását ismertetni fogja, hogy méltóságodat legkegyelmesebben a magyar állam belügyeinek élére állítja, legyen szabad méltóságod előtt határtalan örömnünknek kifejezést adni e kinevezés fölött. Méltóságodat, ki e vidéknek fia, szerencsések vagyunk ismerni és tudjuk, hogy igazságszeretet és a legtisztább szabadelvűség méltóságod főjellemvonása. De nemcsak mint hazafiak gratulálunk magunknak e kinevezéshez, hanem mint zsidók is. Méltóságod ismeri felekezetünket, és a zsidóságnak mindig az volt hő óhaja, vajha oly férfit kerülne kormányra, ki a zsidókat ismeri és nem félreismeri.“ — A beszéd, melyből itt csak rövid töredéket adtunk, láthatólag jó benyomást tett a grófra, mert ismételve és a legszívélyesebben megszorította a szónok kezét és miután a beszédet követő éljenvihar lecsendesedett, a leendő belügyminiszter hosszabb beszédben válaszolt, melyből leginkább a következő rész emelendő ki:

»Ünnepélyesen kijelentem önök előtt, hogy szabadelvűségemet, s meggyőződésemet a kormányba való belépésemmel nemcsak, hogy fel nem adom, de sőt ellenkezőleg, inkább csak most teszem fel magamban, hogy *elveimet, ahol csak alkalmam nyílik, örömmel és odaadással meg is valósítom.*« »A hazai zsidók« — ugymond beszéde folyamán — »elégge bebizonyították, hogy e hazának hű fiai, bebizonyították szellemileg és anyagilag, bebizonyították vérükkel és vagyonukkal, hogy áldozatkész, kötelességtudó és törvénytisztelő polgárai Magyarországnak. Biztosítom ennél fogva önöket, igen tisztelt uraim, biztosítom nemcsak a magam, hanem az *egész kormány nevében, hogy a hazai zsidók a kormány legelhatalosb védelmére, és legnagyobb méltatására mindig számíthatnak.* Fogadják, uraim, legőszintébb

köszönetemet megjelenésükért, szives üdvözlőkért.

Teleky gróf e válasza leirhatatlan örömet keltezt a küldöttségénél, melynek hosszas éljenzéssel adtak kifejezést. Midőn aztán a deputatio távozni készült, a gróf e szavakkal tartotta vissza: „Nem úgy uraim, így nem válunk el, tessék helyet foglalni és rágyujtani.“ És a belügyminiszter és testvére, *Teleky Sándor gróf* maguk nyujtottak a küldöttség mindegyik tagjának finom havannákat, melyekre rágyujtani készítették. A két gróf így beszélgetés közben egy negyedórát töltött még a deputatóival, a mely időközben a küldöttség tagjai meghatott szavakban ismételve adtak kifejezést végtelen örömüknek és hálájuknak a kitüntető fogadtatásért. A grófok a küldöttség távozása előtt ennek minden tagjával szívélyesen kezet fogtak, és arra kérték, adják át köszönetüket és üdvözlötüket küldőiknek. — A nagysomkuti zsidóknak ezuttal a keresztény pünkösöd valóságos örömmünepük volt. És joggal.

— **Wolfner Gyula végrendeletéből.** A nemes férfi, kit f. hó 12-én a nagyrabecsülés oly számos és meghatározó jelei közt kísérték örök utjára, 9 irott ivet tevő végrendeletét egy passussal rekesztette be, melyet különösen keresztény polgártársaink szives figyelmébe ajánlunk és mely nagyon megérdemli, hogy azt megszíveljék, kivált azok, kik minden alkalommal a dolgok mélyebb megvizsgálása nélkül a zsidókat azzal a szemrehányással illetik, hogy csak felekezeti intézeteikről gondoskodnak, míg a keresztény jótékony institutiók rájuk nézve nem léteznek. Van a dolognak egy figyelembe nem vett más oldala is; nézzük, hogy nyilatkozik erről az elhunyt jóltevő: „Zsidó jótékony intézetekre — így hangzanak az említett végrendelet végöröi — 31.000 frtot hagyományoztam, míg a keresztényekre csak 10.000 frtot. Ez magyarázatot kíván. Bevallom, hogy fájdalommal tölt el, hogy jótékony intézmény és jótékony intézmény közt különbséget kell tennem. Minthogy azonban keresztények a legeslegritkább esetekben emlékeznek meg zsidó jótékony intézetekről és ha igen, az akkor is alig számbavehető összegekkel történik: a zsidó intézmények megrövidítést szenvednének, ha egyenlően osztanám fel köztük és a keresztény intézmények közt adományaimat. Keresztények zsidó célokra nem hagyományoznak, a zsidók meg megmögosszák adományaikat keresztények közt? Mi történnék ilyen viszonyok közt a nagyszámú zsidó humanus és kulturális institutiókkal? Ebben a kényserhelyzetben, *elvem ellenére*, mely ilyen intézményeknél felekezeti különbséget nem ismer, nagyobb összegekkel kellett megemlékezniem a zsidó jótékony intézetekről.“

— **Wolfner Gyula hagyományai.** Boldogult Wolfner Gyula végrendelete a következő legatumokról

intézkedik. Egy új ágyalapítványra az új zsidó kórházban 2000 frt. (Óhajtja, hogy ez az ágy azzal a 4 ágygyal együtt, melyet még életében alapított, egy szobában legyen felállítva); szegény zsidó gyermekek nevelésére és felruházására 4000 frt (a kezeléssel a pesti zsidó nagyhitközséget bizza meg); a pesti zsidó nagyhitközség fiárvaházának 4000 frt (a kamatok tele minden évben *külső* árvák segélyezésére fordítandó); a zsidó siketnéma intézetnek 1000 frt, a pesti zsidó jótékony nőegylet leány-árvaházának 1000 frt; a pesti zsidó nagyhitközség nyugdíjintézetének 1000 frt; a pesti zsidó kézmű- és iparegyletnek 1000 frt; a zsidó tanítók egyesületének 1000 frt; a rabbi-képző intézetnek 1000 frt (a kamatok minden évben szegény, jó tanulók közt osztandók szét); a zsidó ösztöndíj-egyletnek 2000 frt (a kamatok minden évben az intézet alapszabályai szerint *egy* kérvényezőnek adandók ki); a pesti zsidó jótékony nőegyletnek 1000 frt; a pesti zsidó sinlők házának 1000 frt; egy kiházasító alapítványra 4000 frt (a kamatok évente a pesti zsidó nagyhitközség által 2 szegény leány kiházasítására fordítandók); a pesti kereskedők kórházának 1000 frt; a pesti kereskedelmi akadémiának 1000 frt (a kamatok minden évben az elnökség által kiszemelt szegény tanulónak adandók át); egy Újpesten építendő kórház számára 2000 frt (a pénz kamatostul együtt csak akkor adandó át, ha az építkezés tényleg megkezdődött); az újpesti közös iskolának 1000 frt; Nedraschitz (Csehország) községében felállítandó kórház számára 2000 frt; végül 10.000 frtot hagyományoz a pesti *keresztény* jótékony és kulturális intézeteknek (vallásosak ki vannak zárva.) Az elhunyt jóltevő óhajtja, hogy részesüljenek a József-az Erzsébet- és az evangélikus árvaházak, az országos gazdasszonyok, a gyermekbarát, a szegény beteggyermek egyesület, az írók segélyegylete és a vakok intézete, de szabadságában áll a végrendelet végrehajtóinak (Dr. Kohn Sámuel, Kohner Ágoston, Bloch Mór, Beumel Jakab és Weltner József) más hasonló intézetekre is kiterjeszkedni. Üzlete és gyárjai hű embereinek 10.000 frtot hagyományozott és 10.000 frtot azoknak, kik betegágyánál hűen szolgálták (orvosok, ápolók, szolgák). Vagyona többi részét testvérei gyermekei közt (összesen 29-en) osztja fel. Üzlete fennmarad továbbra is Wolfner Gyula név alatt.

— **Még egyszer Wolfner Gyula.** Erős, határozott jellemű, szótkimondó ember. Évtizedek óta tagja volt a pesti zsidó nagyhitközség, a Chewra-Kadisah, az árvaház, a siketnéma intézet vezetésének. Egy ízben meg akarták választani előljárónak, de Wolfner ez ellen erősen tiltakozott. Nem vagyok, szólta, előljárónak való, mert nem tudok beszélni. Hisz az nem tesz semmit, nyugtatták meg barátai, annál többet fog tenni. De van még egy másik hibám is és ezen

alig teszik túl magukat az urak: *nem tudok hallgatni sem!* — Egy izben a gyűlésben meglehetősen zajosan követelte, hogy a tanítóknak emeljék fel fizetésüket 100—100 frttal. Nehezen ment a dolog, de Wolfner annyira echauffirozta magát, hogy a dolgot keresztül is vitte. Kimenőben egy bizalmasa figyelmezteti: „Aber Herr von Wolfner, diessmal war ihr Auftreten wirklich gar nicht parlamentarisch.“ Az öreg ur erre utánozhatatlan módon hatalmas „Mbah!“-t eresztett meg. Mégegyszer végig nézett az interpellálón, aztán így szólt: „Mbah! heissen Sie mich nicht parlamentarisch, aber von den armen Lehrern hat jeder um 100 Gulden mehr.“ — Mint szegény fiu jöttide Csehországból, de rendkívüli erélye, szorgalma és körültekintése által nagy vagyont szerzett, nagyrabecsülésre és tiszteletre tett szert mindenki előtt. Feddhetlen jellem és a megtestesült becsületesség volt. A magyar hazát forrón szerette, hazafias és humánus intézményeket bőségesen támogatott, de hiv és melegen érző tagja volt felekezetének is, és mi, midőn e szerény sorokat szenteljük emlékének, azzal az óhajjal válunk meg tőle: K'mószó jirbu b'jiszróel, azaz: vajha sok ily fia lenne Izraelnek!

— **Hochmuth Ábrahám**, az elhunyt veszprémi főrabbi temetése f. hó 12-én roppant részvétel mellett ment végbe. Kovács püspök temetése óta még nem láttak ilyen temetést Veszprémben. Ezrével zarándokoltak a megboldogult tisztelői, zsidók és keresztények közletről és távolról a halottas házhoz. A pesti zsidó nagyhitközség titkára, Dr. Goldziher Ignác és Dr. Farkas Emil, a rabbiképző intézet két tanára: Dr. Bacher Vilmos és Dr. Bánóczy József által képviseltette magát a temetésen. Rabbik közül ott voltak: Dr. Steinherz székesfehérvári, Dr. Fischer győri, Dr. Rosenstein tapolczai és Dr. Stier szombathelyi főrabbi. A zsinagógában Dr. Bacher, Dr. Steinherz és Dr. Fischer tartottak gyászbeszédet, a temetőn szót Dr. Bánóczy a szeminárium növendékei és Szép Lipót tanító a veszprémi iskola nevében. A temetés este 5 órától 1 $\frac{1}{2}$ 8 óráig tartott, mely idő alatt a hivek boltjaikat bezárva tartották.

— **Dr. Löw Sámuel**, ismert fővárosi orvost, a »Pester Medicinische Wochenschrift« nagytehetségű szerkesztőjét az *Első Magyar Általános Biztosító-Társaság főorvosává* nevezte ki. Dr. Löw bold. Löw Lipót, Szeged híres rabbijának a fia.

— **„A kifelejtett S'vuósz“** című, mult heti számunkban megjelent cikkre vonatkozólag *Dr. Perls* Ármín, kecskeméti főrabbitól a következő sorokat vesszük: „A cikkirő tévedésben van. Az 1876. évi 28769 sz. a. kelt körrendeletből igaz, hogy kimaradt a S'vuósz, de az 1877. május 23-án 2717. szám alatt kelt rendelet a mulasztást helyreépítelte. Az imént idézett rendelet szövege a következő: „Az 1876. évi 28769 sz. a. kelt körrendeletben felsorolt ünnepekhez, melyeken az izraelita tanulók az iskolai előadásra megjeleneni nem kötelesek, vagy

ha megjelennek, írásra és rajzolásra nem kényszeríthetők felveendő még a Sebuoth (pünkösöd) ünnepének két napja is, stb.“

— **Évzáró vizsgálatok.** — A pesti izr. hitközség *fiúiskoláinak* évzáró vizsgálatai folyó hó 16. 17. 18. és 19. napjain fognak megtartatni, részint a síp-utczai, részint a nagymező-utczai iskola helyiségeiben. — A pesti *talmud-tóra* iskola évzáró vizsgáját szintén f. hó 16-án d. e. 10 órakor tartja a síp-utczai iskola disztermében.

— **Nyilvánossági jog.** A vallás- és közoktatásügyi miniszterium az V., Nagy-korona-utcza 13. sz. a. »Polgári és kereskedelmi iskolát« a nyilvánossági joggal ruházta fel. Az iskola igazgatója Aranyossy Miksa tanár, ki a főváros legjobb fiatal tanáraival karöltve buzgón működik az intézet (az egykori Hampl-féle iskola) régi jó hírnevének visszaszerzésén. Mi részünkről szerencsét kívánunk az új vállalathoz, mely arra lesz hivatva, hogy az újabb zsidó tanári generációnak megfelelő működési tért adjon és t. olvasóinknak legmelegebben ajánljuk az intézetet, mely — ha hitsorsosaink a megérdemlett pártolásban részesítik — bizonyára egyike lesz Budapest legjobb iskoláinak.

— **Próbaelőadás.** Az utolsó szombaton az előjáróság meghívására a kaposvári főkantor Heller József tartott próbaimát a dohány-utczai nagy templomban Budapesten. Heller, ki a főkantor helyettes és karvezető állására reflektál, sympatikus fiatal ember, jó magyar, nem járatlan a héber ismeretekben, és hangja is elég kellemes baryton, ha mindjárt nem is eléggé iskolázott és a templom arányaihoz képest nem elég erős. Heller ur zeneismeretét szakférfiak dicsérik és hiszik, hogy a nevezett hiányok nem reparálhatatlanok. Próbaelőadásra még hárman vannak meghiva.

— **A budapesti m. kir. tudományegyetem és a zsidók.** A budapesti egyetemnek az elmúlt tanév második felében 1072 zsidó hallgatója volt, tehát mintegy 200-al kevesebb, mint a katolikus hallgatók és háromszor annyi, mint a helvét hitvallású hallgatók száma.

— **Magyar énekesnő a külföldön.** *Major* Janka kisasszony, *Major* J. Gyula zeneszerző nővére, kinek szép, iskolázott énekében a fővárosi közönségnek nemrég is alkalma nyílt gyönyörködni, a rotterdami operához szerződött.

Külföldi hírek.

— **Antiszemita hazugságok.** Rövid idővel ezelőtt több osztrák antiszemita lap számos, Znaimból keltezett — szembetünöleg ugyanegy kézből eredő — tudósításokat hozott, melyeknek tárgya egy znaimi zsidó kereskedő által egy parasztleányka ellen megkísérelt, de idejében megakadályozott rituális büntény volt. A kérdéses tudósításokban közölve volt, hogy *Weil* Jakab, znaimi kézmű-

áru kereskedő egy csinos, fiatal parasztleányt lecsalt pin-czéjébe és a szorongatottak segélykiáltásaira az arra já-rók csak nagy ügygyel-bajjal tudták őt megszabadítani. A znaimi hatóság e híreket, mint *merőben légből kapótak*at, leghatározottabban megcáfolta és a becsületében mélyen megsértett kereskedő egyik legvéresebb száju antiszemita lap, illetve annak kiadója ellen sajtóügyi fel-jelentést tett. A megtartott házmotózás alkalmával rá is akadtak a tudósítások kéziratára és konstatálták, hogy azok a lapnak egy znaimi előfizetőjétől származnak. A nemsokára megtartandó végtárgyalás elé a bécsiek nagy érdeklődéssel néznek.

— **A hadsereg és a zsidók.** Ismételve regisztráltunk példákat, melyek arról tanuskodnak, mennyire alaptalan az a vád, hogy a zsidók magukat a hadkötelezettség alól részben kivonják, részben a hadiszolgálatra alkalmatlanok. E napokban egy galicziai kis városban is megcáfolta a sorozás eredménye e vádat. Ugyanis 40 keresztény fiatal ember közül 8, tehát 20 százalék, 15 zsidó had-köteles közül pedig 7, tehát 50 százalék vált be. Ami antiszemita szempontból megint csak baj, mert hát akkép már a hadsereg is — elzsidósodik.

— **Egy ősz rabbi halála.** Nachodban 75 éves korában elhunyt *Wiesner* J. ker. rabbi, ki csaknem 40 évig állott a königgrätzi kerület élén. Sokoldalú irodalmi munkásságot fejtett ki. Ravatalánál *Hirsch* M. prágai főrabbi tartott megható emlékbeszédet.

— **Megbirságolt felirat.** Wandsbeckben egy tekin-télyes kereskedő kertjének kapuja fölé egy táblát alkal-mazott, a következő felirattal: „Zsidóknak tilos a beme-net”. Ezért az ottani rendőrség érzékenyen megbirságolta és kimondta, hogy a táblát azonnal el kell távolítani. A kereskedő azonban az ítélet ellen jogorvoslattal élt és így került az ügy a wandsbecki törvényszék elé, mely az ügyész indítványára, a kereskedő ellen hozott ítéletet helybenhagyta. Az illető kereskedő, mint mondják, *boltjának* ajtaja fölé ily feliratot — sohasem alkalmazott.

— **Párisban** a napokban hunyt el *Lampert* Hyp-polite, a párisi zsinagóga-felügyelőség elnöke és a becsületrend lovagja. Az elhunyt több éven át, mint poli-tikai tisztviselő is szerepelt, amennyiben alprefecti állást töltött be. Az elhunyt két, már meghalt testvére a Rothschild-háznak antwerpeni és brüsszeli képviselője volt.

— **Vasuti hivatalnokok antiszemizmusa.** Az osz-trák-magyar államvasutársaság legutóbbi közgyűlésén dr. *Frischauer*, részvényes felszólalása folytán *Scudier* alelnök kijelentette, hogy az igazgató-tanács a hivatal-nokság körében jelentkező antiszemita irányu izgatás ellen, melyet a 19. század legnagyobb gyalázatának kell bélyegezni, teljes erélyvel fog fellépni.

— **Milanóban** a nemrég elhunyt signora Rachel *Bartolacca* különböző jótékony célokra 500,000 lírát hagyományozott.

— **Egy jótévő emléke.** Lapunk egyik közelebbi számában megemlékeztünk az Acquiban nemrég elhunyt

zsidó philantrop, *Ottolenghi* nagyszerű jótékony hagyomá-nyairól. Hálából most az *acqui* katolikus jótékony egy-let az elhunyt jótévő mellszobrát készítteti el Olaszország egyik legjelesebb szobrása által.

— **Egy zsidó zeneköltő,** báró *Franchetti* „Asrael” című operájáról, mely Olaszországban évek óta nem lá-tott zajos sikert ért el, a londoni „Musical Times” má-jusi száma rendkívül hízgelő bírálatot közöl.

— **Patterson** városának most megválasztott polgár-mestere (Major): *Barnet* esqu. zsidó. Őseink vallásához való ragaszkodásáról azzal tett tanuságot, hogy a zsidó hitközségnek zsinagóga építésére egy 10,000 dollár ér-tékű telket ajándékozott.

— **A németországi zsidó árvák** érdekében üdvös mozgalom indult ki Boroszlóából, a hol egy, a zsidó árvák nevelését célzó országos egyesület alakítása vétetett tervbe. A széles alapokra helyezkedő egyesület évi tag-sági díja csak három márka lesz, ami lehetővé teszi, hogy szűkebb anyagi viszonyok között élő hitsorsosaink is hozzájáruljanak az egyesület elé tűzött magasztos cél megvalósításához.

— **Románia Berlad** nevű városában egy zsidó ta-nító halt meg nemrég 128 éves korában. Érdemes a megemlézésre, hogy halála napjáig maga kereste kenye-rét, s idegen segélyre soha nem szorult.

— **A bécsi amerikai főkonzul,** *Goldschmidt* Gyula hitsorsosunk e napokban érkezett családjával Bécsbe lete-lepedés végett, s az ügyek vitelét az alkonzultól hala-déktalanul átvette.

— **Belgium és a zsidók.** Az 1750-ben megejtett népszámláláshoz képest egész Belgiumban csak 30 zsidó lakott, míg Hollandia zsidó lakossága a szabadság esz-méinek felkarolása folytán már tetemesen felszaporodott és a szabadság eme régi és tiszteletre méltó hazájának fejlődéséhez jelentékeny mértékben hozzájárult. A francia forradalom úgy Franciaország, mint Belgium zsidóságá-nak megadta a polgári jogegyenlőséget, és a Napoleon által 1806-ban Párisba összehívott Synhedrin megállapi-totta a francia uralom alatt levő zsidóság szervezetét. De még Napoleon sem állhatott ellen a zsidók ellensé-gei befolyásának és a rabbik állami segélyezését megta-gadta, úgy hogy csak Lajos Fülöp alatt lettek a rabbik egyenlőkké más felekezetek lelkészeivel. Belgiumban pe-dig csak a Franciaországtól való elszakadás után nyert a zsidóság polgárjogot.

— **A Rothschild név eredete.** Tudvalevő, hogy számos zsidó családnak neve oly városok neveiből származik, a melyekből az illető családok kivándorol-tak, mint péld. az Oppenheimer, Hamburger, Prager stb. családok. A Rothschild család ugyanez uton ju-tott nevéhez. Az ugyanis Dániának Roeskilde, vagy Rothschild nevű városától származik, a hol a dán ki-rályok világhírű sirboltja van, melyet a nagy német költő, *Klopstock*, mint „Rothschild-sirok”-at éne-kelt meg.

I r o d a l o m.

Numeri vagyis Mózes negyedik könyve. Masszoretikus szöveggel. Magyarra fordította és nyelvtani és tárgyi magyarázatokkal ellátta: *Deutsch Henrik* az orsz. izr. tanítóképző igazgatója és az orsz. rabbiképző intézet rendkívüli tanára. Budapest 1889. A szerző sajátja. Nyomatott Neuman Edénél. (E részhez egy térkép van fűzve.)

A kik e mű előző három részét ismerik, azok beérhetik, ha pár szóval azt mondom, hogy ez a rész is ugyanazon gonddal és fáradsággal, ugyanazon odaadó szeretettel és széleskörű szakismerettel szerkesztetett, mint az előbbi három. De mivel egy nyilvános lap, minő az „Egyenlőség“, a nagy közönséghez szól, szükségesnek tartjuk elmondani, hogy Deutsch H. „Mózes negyedik könyvének fordítása és magyarázata“ míg egyrészt szigoruan ragaszkodik a zsidó hittudományhoz, és abból kifolyólag ismertet meg bennünket a talmud halachabeli oly tételeivel, melyeket más fordításokban és köznyelvű magyarázatokban hiába keresnénk, másrészt magából a szentírás szövegéből annyi új nézetet bocsát világgá, hogy a komolyan gondolkodó csudálkozva kérdi magától: igazán így van-e ez? és ha így van, miért nem tudtuk mi ezt előbb is így? Persze, hogy ezen új nézetek csak az olyan tudós előtt lesznek újak, a ki a szentírás magyarázatának milliókra rugó és minden élő és holt nyelven irt lapjait kutatta. Csak szorgalmas összehasonlítás más fordításokkal és magyarázatokkal győz meg bennünket arról, hogy a szerző nagyszerű, eredeti felfogásokban gazdag művel ajándékozta meg a magyar zsidókat.

Ha ezen tan a magyar zsidók szellemi közkincsévé válik, nem fognak többé zavartan állani, hogyha rosszakaratuan megtámadva ráfognak: *Hisz a zsidó tan ezen meg azon az emberi szeretettel ellenkező tanokat hirdeti.* Deutsch Henrik művével kézben, megmutathatjuk bárkinek, hogy minden, a zsidó hit tiszta emberi, erkölcsi elveit tagadó vád, nem egyéb mint tudatlanság, vagy rosszakaratu ráfogás. Mely vallás hirdeti a következő tant világosabban, mint a zsidó, mondván: „*Ha embertársunkon akármely igazságtalanságot követünk el, akkor egyszermind hűtlenséget, azaz bünt követünk el Isten ellen.*“ Igen, így áll megírva Mózes IV. könyvében, melyet Deutsch H. hiven fordított magyar nyelvre, e könyv 5 fej. 6 verse tartalmazza a fent idézett mondatot.

Aristotelesnek Nikomachoszhoz címzett tíz könyvű Ethikája nem tartalmaz annyit az ember élet boldogítására nézve, a mennyit a zsidó papok áldásképen mondtak Izraelre, a mit szerzőnk *hat szóba* foglal össze: „*Anyagi jólét, szellemi fejlődés és erkölcsös élet.*“ (Lásd M. IV. 6 fej. 23—26. v. magyarázatait.)

De hát minek is soroljak fel több ilyenmü helyet, hisz a ki a szentírást tanulta, az úgy is tudja, a ki pedig nem tanulta, vagy csak Károli fordításából ismeri, annak ezen könyvismertetés úgy sem elegendő, az vegye meg és tanulmányozza szóban levő műünket.

Hanem azoknak, a kik érdeklődéssel viseltetnek minden iránt, a mi a szentírás terén történik, mégis ide jeleznek egynehányat azon új felfogásokból, melyeket a szerző ezen művében találtam.

A 12. fej. 8 versében: „Szinről-szinre szólok vele“ .. — és nem: „szájról-szájra oly világos módon, mintha érzékeivel venné észre“ — teszi hozzá a magyarázatban. Mindenesetre hasonlíthatlan csekélyebb fokú anthropomorphismus, mint a *szájról-szájra*.

A 19. fej. 15 versében: „*És minden megnyitott edény, a melyben a földél nincsen zsinórral megkötve szerzőnk szerint צמיד עם פתיל annyi mint צמיד פתיל*, a mi archaeologiai tekintetben valóban figyelemre méltó.

Azonban mindezeknél érdekesebb, miképen fogja fel szerzőnk a 20. fejezetet. Mózesnek és Áronnak — szerzőnk szerint — egészen más volt a bűnök, mint az, hogy nem *szóltak* a sziklához, hanem *ütöttek* reája. Szerinte nem is parancsolta Isten, hogy *szóljanak* a sziklához, hanem *ורברתם אל הסלע לטינייהם* „és *szóljatok a kőszikla felől szemek előtt*“ értsd: *szóljatok a nép előtt*, hogy majd a kőszikla vizet fog adni, nem pedig: *szóljatok a kősziklához*, mivel Mózes akkor bizonyára úgy cselekedett volna és nem ütötte volna a kősziklát, hogy vizét kiadja.“ Így a magyarázat.

Mózes és Áron bűnét pedig ugyancsak a 20. fejezet 6 versében fordítja és commentálja: „*Mózes és Áron bemenének a gyülekezet elől*, értsd: menekültek a lázadó gyülekezet elől, nem bírván elég vezéri bátorsággal a lázadó népnek ellenállani, hanem kétségbeesve arczra borulának. *Ez volt Mózes és Áron nehéz bűnök, mely miatt nem vihették be a népet az ígéret földére.*“ — Erre vonatkozik szerző szerint a 12. vers, mely azt mondja: „*יען לא האמתם בי להקדישי*“, „mivel nem biztatok bennem, hogy engem szenteljete Izrael gyermekeinek szemek előtt; mert ha perczig sem veszítetek bátorságtokat a nép zugolódásával szemben és nem ingadoztok lázadása miatt, hanem hiven, meg erősen ragaszkodtak Isten szent igéjéhez, akkor Izrael gyermekei előtt meg van szentelve, látván, hogy mi sem rendítheti me; a jámbort Isten iránti bizalmában.“

Azt hiszem, hogy ezen pár idézetből is eléggé kitűnik Deutsch urnak ama nemes törekvése, hogy a szentírás dicsőítését észszerű felfogás, helyes megítélés és meggyőző igazság által vivja ki. Dicséretre méltó paedagogiai tapintattal kerüli a bibliamagyarázók ama ismeretes módját, mely szerint egy-egy vers megmagyarázására néha tízféle véleményt is hoznak fel — mint például a kősziklához való beszélés és ütésre nézve, melyből Mózes és Áron bűnét következtetik; maga a lánglelkű Ibn Ezra nyolcz különböző véleményt tár fel és végre azt mondja: *az egész titok*. Így tesz az újabbkeletű *Baur* is; szerzőnk pedig, mind mondók, sohasem hivatkozik erre, vagy arra, hanem kifejti a nyelvi és tárgyi magyarázatát a szentírás szövege és a talmud felfogása szerint, ott, a hol szükséges.

Néha meglepően egyezik az ő magyarázata Rási magyarázatával, így a 10. fejt. 3. v. **וכל משרת ענבים** kifejezésre majdnem szóról-szóra azt mondja a mit Rási, de már a misnából vett példában nem követi mindenben.

Sokszor ad magyarázatot oly helyen, hol más nem is vett észre valami magyarázni valót és közelebről tekintve belátjuk, hogy csakugyan elkél a magyarázat.

A midőn még a 35. fejezetben levő ábrára és az Izraeliták szállóhelyeit feltüntető térképre figyelmeztetünk, azt hisszük, eleget tettünk könyvismertető kötelességünknek, vajha az olvasó közönség is megtenné kötelességet a szerzővel szemben. *)

Ben-Juda.

Szerkesztői üzenetek.

End. R. Ny—r. Panaszkodik, hogy gazdag rokona azzal utasította vissza kérését, hogy megesküdtött rá, miszerint ő legény korában sokáig száraz kenyérral élt, éljen hát így más ember is és ne zaklassa segítségért szegény — gazdag rokonait. Minthogy megesküdtött rá, hinnünk is kell neki. Csakhogy mi drága unokatestvérét olyan előrelátónak tartjuk, hogy feltételezzük, hogy már fiatal korában sejtette, hogy valaha nagyon gazdag lesz, és minthogy tartott tőle, hogy esetleg kérhetnek tőle majd valamit szegény rokonai számára, néhány hónapon át *szándékosan koplalt*, hogy meg is esküdhessek rá, ha majd ürügyül hozza fel ezt a kérvényezők elutasításakor. Mert nagy zsugori ugyan tisztelt rokona az Ur előtt, de hamisan esküvőnek nem tartjuk. Abbeli kérését, hogy írjuk ki a nevét lapunkban, nem teljesíthetjük.

P—ny. »Az ilyen munkához« — írja ön — »nincs sem kedvem, sem időm.« Hozzá teheti bátran: — sem tehetségem.

Kolozsvár. Nincs ugyan kizárva, de nem is valószínű. Azt kérdezi, mit tennénk mi az Ön helyzetében: Semmit.

Sp. R. urnak, **Bpest.** Kár az ilyen dolgot félremagyarázni. Mi abban, hogy Légrády Károly könyvmdája ablakára lengyel zsidót pingáltatott, a pietásnak oly nyilatkozását látjuk, melyet Légrády urtól fel sem tételeztünk. A jámbor férfiú szerintünk tudtára akarja ezzel adni a járókelőknek, hogy hajdanában „Pollák“-nak hívták még pedig zsidó Polláknak. Innen az inkriminált lengyel zsidó képe.

Dr. P. Bp. Czikke a régibb hittanítást tartja szem előtt. Ma már egészen mások a viszonyok; a fővárosban legalább a hittanítás, még pedig határozottan nagy előnyére, gyökeresen megváltozott.

Almóni. Mi is azt hisszük, hogy a községnek ahoz semmi köze, de véleményünk az, hogy a rabbinak még kevesebb köze van ahoz, hogy van-e köze hozzá a községnek, vagy sem.

Eger. Tény, hogy a Neuzeit hasábos tudósításban megírta, kik indultak az orthodox expedícióval Jeruzsálembé és a vállalkozó csakugyan rámutathat a lap e közleményére, a szépen otthon csücsülő „utazók“-tól a pénz visszaadását megtagadandó, mert hisz benne van a Neuzeitban, hogy tényleg elutaztak. A Neuzeitnak mindenestre helyreigazítani kellett volna téves tudósítását. Kinek érdekében lehetett, a lapot így felültetni, nem kutatjuk.

Réa. Elegikus sorai megérdemlik, hogy e rovatban megörökíttessenek. „Ezelőtt“ — hangzik jajszava — „a szerkesztő sohsem látta az adminisztráció ellen beküldött panaszleveleket, a mi nem volt baj; mert az adminisztráció azokat zajtalanul elintézte. Most, hogy az ép oly bölcs, mint kedves kis adminisztráció Lipik balzsamos parkjában üdül, a panaszlevelek egytől-egyig a szerkesztő szemei elé kerülnek, aki kétségbe is esik fölöttük, de elintézni biz nem intéz el egyetlenegyét sem“. — Vigasztalódjék, a panaszlevelek el lesznek intézve mind, csak hogy kissé elkésve. Előbb ugyanis megteszik az utat — „Lipik balzsamos parkjába“. Üdvözet.

Bt. Pompás! Át is adjuk melegében olvasóinknak. A kántor a lefolyt s'vuosz ünnepekor elkésve jött a templomba, hol a várakozó község élén a kurator e szavakkal fogadta: „Reb Jaszeł, mir wern üns Baross züm bál t'fille aufnehmen, der steht früh auf, wi Sie“

Győr. „Get bal korchó“ már közel egy évezrede, hogy meg van tiltva a zsidóknál. Felfedezésével tehát kissé elkésset.

B. G. Ha a provisorium kikötte nincsen, az állás definitívnek tekintetik.

B. H. urnak, **K—s.** Születési bizonyítványt is kell mellékelnie. A másik kérdésre nézve a szolgabíró illetékes. Magyarul nem jelent meg.

Többeknek. Ismételve kijelentettük és ugyanezt tettük a kérdezett lapban is, hogy a »Allgemeine Jüdische Zeitung« szellemének nem kizárólagosan mi szabjuk meg az irányt és hogy felfogására, *zsidó kérdéseket* illetőleg, épenséggel *be nem folyhatunk.*

Cs. kir. szab. Adria biztosító-társulat június 6-án tartá meg Triesztben közgyűlését. Az ez alkalommal előterjesztett 1888. évi igazgatósági jelentéséből a következő adatokat közöljük. **Életbiztosítás.** Az 1888. év ismét jelentékeny haladást mutat. A kiállított kötvények kerek 10 $\frac{1}{2}$ millió frt tőke és 14.755 frt járadékra rugtak. A gyarapodás mult év ellenében 4.779.330 frt tőke és 8.947 frt járadékot tesz, a biztosítási állomány immár tehát 50 millió frtot tuhaladta. Ez 50.334.381 forint tőke és 129.750 frt járadékot tesz. A halál- és életvesztés biztosításokért történt kifizetések ezen ágazatok mivelése óta 13.871.080 frtot igényeltek. A díjtartalék 750.550 frttal emelkedett és 9.793.653 frtot tesz. Az életbiztosítási osztály a nyereménnyel biztosítottakra eső rész levonása után, 106.809 frt 45 kr. nyereséget mutat fel. II. Elemi (tűz-, szállitmány- és jég) biztosítások. Mig az 1887-ik évben a tűzbiztosítás nagy veszteséggel járt, s a jégbiztosítás nyereséget mutatott fel, az 1888. évben az előbbi osztály meglehetősen kedvező

*) Szerző lakik: VI. ker., Bajza-uteza 6.

zöen zárult, holott a jégbiztosítás igen tetemes veszteséggel járt. Ezen veszteség fedezésére azonban az előbbi években gyűjtött jégbiztosítási külön tartalék állt rendelkezésre, mely azonban csak részben vétetett igénybe — és az igazgatóság jónak találta a jégvesztés egy részét a többi osztályok forgalmi többletéből fedezni, úgy, hogy a jégbiztosítás külön tartalékára még 200.000 frt új számlára előirható volt. A három elembiztosítási osztály díjbevétele 7.860,205 frtra rugott: visszbiztosításokra 3.303.268 frt fordított. Károkért. 5.917.622 frt fizetett, melyből 2.177.205 frt a visszbiztosításokra esik; ezen kívül 208.421 frt még függőben levő károkért tétetett félre. A díjtartalék a tüzbiztosítási ágban 1.475.641 frtra rug s a saját számlára maradt díjbevétele 50 $\frac{1}{2}$ kamatát teszi; a szállítványbiztosítás díjtartaléka 10.109 frtot tesz. Az időbeli díjak tárczája az elmúlt évben kerek 19 millió frtot ért el. A társulat fennállása óta az összes forgalmi ágakban előfordult károk fejében 148 millió fizettetett ki. A főzárszámadás 272.247 forint 64 kr. nyereséget mutat fel, melyből az alapszabályszerű javadalmazások levonása után, részvényenként 40 forint osztalék kifizetése határozottatott el. Az értékpapírok magasabb értéke által eredményezett nyereség a számlába be nem vonatott, hanem az egész összeg, vagyis 169.433 forint az árfolyam tartalékemelésére fordított. A társulat tartalékai (a 4 milliót tevő részvénytőkén kívül, melyre 4% kamat — 1.600.000 frt fizettetett be) 1888. decz. hó végével a 12 millió forintot felülhaladja, és pedig: az életbiztosítások tiszta díjtartaléka a 8.844.863 forint, a tüzbiztosítások tiszta díjtartaléka 1.474.641 forint, a szállítványbiztosítás tiszta díjtartaléka 10.109 forint, a jégbiztosítás külön tartaléka 200.000 frt, az árfolyam ingadozások tartaléka 230.297 frt, az életbiztosítási ág külön nyereségtartaléka 250.000 frt és az általános nyereségtartalék 1.085.129 frt.

Vizsgai jutalomkönyv a zsidó ifjuság számára.

Kiadásunkban most jelent meg:

KINCSES SZEKRÉNYKE

oktató, nevelő, mulattató elbeszélések és költemények a zsidó bölcsek irataiból.

Több szakférfi közreműködésével szerkesztette

Halász Nándor.

Az egyedüli magyar nyelven megjelent ifjusági irat a mindkét nembeli zsidó tanuló ifjuság számára, s mint ilyen a zsidó nevelésügy terén valódi hézagot pótol. Említett könyvet oktató tartalma, szép kiállítása és a sok csinos kép kiválóan alkalmassá teszik vizsgai jutalomkönyvül s ajánljuk is e célra a legmelegebben.

Bolti ára 1 frt. — 1 frt 10 kr. előleges be-
küldése esetén a könyvet portomentesen küldjük.

Singer és Wolfner

könyvkiadóhivatala

és az Orsz. Izr. Tanítóegyesület főbizományosai
(Budapest, Andrassy-ut 10.)

Táncmulatság otthon,

könnyű szerrel, még kevésbé vagyonos családoknál is rendezhető. A legújabb mechanikai szalon-hangszer a **Phönix**, mely egész zenekart pótol, kellemes hangja és erős zenéje folytán, családi estélyeknél, tánczenére különösen alkalmas és valódi élvezetet nyújt. Ezen hangszerrel bárki, habár zenéről semmi fogalma sincs, a legszebb dalokat, a legújabb táncdarabokat tudja eljátszani. Össze nem tevéshető az eddig ismert Ariston és más ilyenmű hangszerekkel, melyeket zeneteljeség és hang tekintetében a Phönix messze tulszárnyal. A Phönix érczből készített, elpusztíthatlan kótákkal bír, melyek nemcsak egyes részeket, hanem teljes zenedarabokat, egész keringőket és négyeseket képeznek. Változtatott zenedarabjai nagyon pontosan és eredetien vannak rendezve, melyek a legnagyobb igényeknek is megfelehetnek, sőt egyes dalokat, operarészleteket oly eredetiséggel ad vissza, mely mindenkit csodálatra ragad. A „Phönix“ változatokkal játszható. ennél fogva táncdarabok erősebb hanggal, dalok halkabban, operák rezgő változattal játszhatók rajta. Ennél fogva a Phönix mindenütt kedveltséget hívott ki magának. A hangszer bővebb leírása képes hangszerkatalogusomban található. A megjelent zenedarabok jegyzéke kívánatra rendelkezésre áll.

Ez alkalommal van szerencsém ajánlani saját készítményű mindenféle néven nevezendő hangszerekből dusan felszerelt raktáromat. Mindennemű hangszerek és zenélő művek javítása pontosan teljesítetik. Ócska hangszerek cserébe is elfogadtatnak.

Ujjonnan megjelent nagy hangszer-árjegyzékem kívánatra ingyen és bérmentve megküldeték. — Harmonikáról szóló képes árjegyzék külön kiadásban.

STERNBERG ÁRMİN hangszergyára

főraktára: Budapest, VII., „Kerepesi-
ut 36. szám a. A „PHÖNIX“ egyedüli fő-
elárusítója.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

Megnyitás április hó 28-án.

Kiváló gyógyhatással bír:

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, — jutányos lakások, — jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskoosikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát
(Vácikörut 14, szemben az Andrassyut
torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezessékedik a cég jó hírneve.

== Szombaton és ünnepnapon zárva. ==